

МИТИЧЕСКИ НАРОДНИ ПЕСНИ „СЛАВКИ СИ РОЖБА НЕ ТРАЕ”

НЕЗЕМНАТА КРАСОТА НА БЪЛГАРСКАТА ДЕВОЙКА

Българските народни песни са част от националната художественост. В тях народният творец е подредил картини и образи с поетично внушение. Речта се лее звънливо или тъжовно, носи болката и страданието, радостта и надеждата на човека.

„Славки си рожба не трае” принадлежи към митическите народни песни. Те са най-древните и отразяват примитивните вярвания на обикновените хора, свързани с природните сили и явления. Най-често герои в тях са слънцето, луната, самодивите, змейовете.

Заглавието на лирическата творба „Славки си рожба не трае” се свързва със семейно-битовите фолклорни песни. Но разработеният мотив за красотата на българската девойка, пред която дори и слънцето се захласва, е митически. От

езически времена е запазен култът към слънцето. То е добро светило, пред което всеки свежда глава, защото носи светлина, топлина, живот.

Любовта на слънцето към земната красавица е залегнала в основата на песента. В началото се описва красотата на Славкината малка рожба, което силно тревожи майката. Славка спазва поверието - дава на детето си грозно име - Грозданка, което трябва да предпази хубавото момиче от зли духове. Според песенния разказ, детето расте скрито в бащини си двори. Там за първи път я вижда слънцето, което остава смяяно от това каква е мома съгледало на долната земя:

Там си я слънце съгледа - три дни, три ноци трептяло, трептяло не захождало.

Слънцето е представено с човешки качества, но притежава божествена сила и мощ. То вечеря „крава ялова/ и девет пеци кисел хляб”. Своите душевни вълнения митическият герой споделя със старата си майка. С много топлота народният творец пресъздава страданието на влюбеното слънце по хубавата земна дъщеря на Славка. То три дни и три ноци трепти на небосклана. Слънцето иска съвет от майка си, иска тя да му съдейства пред Бога. Спазва патриархалната традиция - за важни събития в живота да се съветва със семейството. Слънчовата майка трябва да реши трудна задача - как да се взема земната щерка и да се вдигне при тях. Поради тази причина е необходима намесата на Бога.

В песента се преплитат езически елементи (предпазването от зли духове с грозно име) и библейски (използване на свещените цифри три и девет; Бог е библейски образ на могъщество, способности и съвършенство). Тази словесна и символна плетеница извайва вълнуващ разказ за съдбата на хубавицата Грозданка.

Тя единствено „приляга” на митическия герой:

*- Боже ле, благодарим ти!
Слънце е тъжно и жално,
че е мома съгледало
долу, на долна земя.
Бива ли и приляга ли
Жива момата да дигнем?*

В развитието на разказа важно значение има утвърждаването от Бога на слънчовото решение - да вземе за невеста девойка от долната земя. Боговете нарушават традицията си - за невеста искат да вземат щерка, която не е от техния свят. Хубостта на българката е призната от върховното божество, което отговаря на питането:

*- Старице, майко слънчова,
бива си и приляга си!*

За решението на трудната задача (издигането на Грозданка на горната земя) идват на помощ пролетните стари обичаи за хора и веселби. На Гергьовден младите хора се люлеят за здраве и това е част от веселието на празника:

*На личен ден Гергьовден
злати са люлки спуснали
на Грозданкини дворове.
Вървяло мало, голямо
за здраве да се люлее.*

Епитетът „злати” подсказва за красивата украса на пролетните люлки. Той напомня за божественото богатство на слънцето, за неговата жизнерадостна сила. Митическият герой, по предложение на Бога, сам спуска люлка в дворовете на Грозданка, а на тази люлка нейната майка лично залюлява обичната си дъщеря. И става нещо необичайно, като във вълшебните приказки:

*...тъмни се мъгли спуснали
и люлки са се дигнали.*

Смаяната майка плаче и нарича, едва успява да напомни на дъщеря си за деветмесечното говеене на свекър и на свекърва. Напрежението преминава в тревожно очакване, защото девойката чува вместо девет месеца девет години и строго спазва обичая.

В разказа на народния певец неочаквано се вплита втори мотив:

*Слънце се жалба нажали,
че е Грозданка немица,
та се за друга загоди,
да не е няма-немица.*

В красотата на девойката слънцето открива несъвършенство - невестата не може да говори (говее) години наред.

В света на божествата не може да съществува несъвършенство. Затова слънцето е тъжно, то трябва да си потърси нова невеста, която да притежава всички прелести - и умението да говори.

В развитието на случката Грозданка трябва да бъде кумица на новата слънчова избраница. Отново става чудо, намесва се съдбата. Прибулила е Грозданка невестата, но „само е було пламнало”. Приказно фантастичният

елемент има силен нравствен акцент. Запаленото було подсказва, че слънцето е несправедливо спрямо земната щерка, която свято спазва патриархалния обичай на говеенето.

Последвалият диалог между кумицата и новата слънчова избраница е силно драматичен. Той е свързан със сцената, в която се налага тревожното очакване. Този знак с булото на невестата подсказва нещо - Грозданка за първи път отговаря.

Изтекло е уреченото време на говеенето, изминали са девет години: *„Сега е девета година, сега ще аз да продумам!“*

Решението на слънцето е изненадващо. В края на песента *„Грозданка с слънце венчали“*. Този нетрадиционен завършек има скрита поука: който пази свято традициите и обичаите на предците си, рано или късно ще бъде възнаграден. Поради тази причина земната щерка е оценена по достойнство. Но не тази поука е накарала народния творец да създаде красивия поетичен разказ за Грозданка. Той е вдъхновен от омайната сила на моминската хубост, подчинила дори и слънцето.

В творбата се преплитат реалистични елементи, свързани с обичаите по време на пролетните празници и на женитбата, с фантастични - вдига се с люлка красива девойка от долната земя, слънчовата майка говори с Бога, слънцето притежава човешки умения и чувства, и всичко се свързва в едно вълнуващо цяло - разказ за хубостта на българката.

Спокойният епически тон, пестеливостта в описанията и диалозите насищат фабулата със силни чувства. Преходите от един момент към друг са бързи. Те са логически свързани, но и подчинени на изненадващия край.

В красива словесна образност оживяват народните обичаи, която напълно хармонира с идеята за привлекателната сила на моминската хубост. Заедно с митическите елементи, те превръщат песента в лирическа изповед на душевно богат човек.